

بررسی نقش خانواده در تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی

صدیقه ترقی جاه^۱

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش خانواده و عوامل خانوادگی در گسترش مصرف مشروبات الکلی در دانشجویان دانشگاه‌های دولتی است. جامعه آماری پژوهش دبرگیرنده همه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و نمونه پژوهش با به کارگیری روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب گردید. حجم نمونه ۳۳۰۵ نفری با به کار بردن فرمول کوکران برآورد شد. برای گردآوری داده‌ها از یک پرسشنامه جهت تکمیل مشخصات جمعیت شناختی و مقیاس‌های حمایت عاطفی خانواده، نگرش والدین نسبت به مصرف مواد، پیشینه مصرف مواد در خانواده و جایگاه دانشجو در خانواده استفاده شده است. آزمون‌های آماری مورداستفاده جهت آزمون فرضیات پژوهش عبارت از ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای و مجذور خی برای بررسی رابطه می‌باشند. در ضمن آزمون‌های معنی‌داری ضریب فای و χ^2 کرامر برای بررسی میزان رابطه استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد: ۱. میان جنسیت، سن، پیشینه مصرف مشروبات الکلی در اعضای خانواده وجود دارد؛ ۲. میان حمایت عاطفی خانواده و نگرش والدین نسبت به مصرف مواد با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجو رابطه معنی‌دار وجود دارد و ۳. میان بومی و غیربومی بودن و جایگاه دانشجو در خانواده با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجو رابطه معنی‌دار وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: خانواده، حمایت عاطفی، نگرش، مشروبات الکلی، دانشجو

مقدمه

مشروبات الکلی یکی از گونه‌های مواد رخوت‌زا است که به مغز - اعصاب و استخوان‌ها زیان‌های متعددی می‌رساند: اثر اصلی عمده و کوتاه‌مدت الکل بر سیستم اعصاب مرکزی است. مصرف نوشابه‌های الکلی در آغاز موجب گونه‌ای آرامش و رها شدن کاذب و افراطی می‌گردد. ولی پس از چند گاهی اثرات زیان‌باری از خود به‌جا می‌گذارد که دربرگیرنده: ناهماهنگی در حرکات عضلات، اختلال در تصمیم‌گیری آسیب‌اعمال حرکاتی و مهارتی‌کنندگی و اکنش و فعالیت‌های دماغی و فکری تشدید حالت تهاجمی و پرخاشگری درهم‌وبرهم سخن گفتن سوزش قلب پرحرفی دوتا دیدن اشیا و افراد و افزایش پیشاب است. همه‌گیرترین اختلال سیستم عصبی در الکلیسم مزمن آسیب‌قرنیه و اعصاب چشم است. همچنین بررسی گروهی از پژوهشگران نشان داده است که مشروبات الکلی مایه ضعیف شدن و شکستگی استخوان‌ها می‌شود و استخوان‌های شکسته در طولانی‌مدت به‌سختی درمان خواهند شد. پزشکان می‌گویند مصرف مشروبات الکلی مایه ضعیف شدن و شکستگی استخوان‌ها می‌شود و استخوان‌های شکسته در طولانی‌مدت به‌سختی درمان خواهند شد. پزشکان می‌گویند مصرف مشروبات الکلی به تدریج مانع کار چینی‌جا‌های استخوان‌ساز می‌شود و در طی چند سال استخوان‌ها صدمه می‌بینند و همچنین مصرف این مشروبات مایه کشیدگی تاندون‌ها می‌گردد.

از نظر روان‌شناختی افراد تمایل دارند رفتارهایی را انجام دهند که بیشتر مردم و گروه‌های مرجع آن‌ها را پسندیده و مثبت ارزیابی می‌کنند. از این رو معمولاً به رفتارهای مطابق هنجارهای اجتماعی عمل می‌شود. هر چه فرد پیروی و فرمان‌بری بیش‌تری از نظرت دیگران داشته باشد، احتمال رفتارهای مطابق با هنجار افزایش می‌یابد (میلر و همکاران، ۲۰۰۱). در این صورت اگر نوجوان معتقد باشد که دوستان صمیمی و اعضای خانواده مصرف مواد را تأیید می‌کنند، فشار زیادی را در استفاده از مواد خود احساس می‌کنند. همچنین اگر گسترش مصرف مواد را در میان همسالان و بزرگ‌سالان بیش از آنچه هست تخمین بزند، بازهم تحت فشار روانی برای مصرف مواد قرار می‌گیرند. به نظر می‌رسد دختران نوجوان نسبت به فشار گروه همسالان آسیب‌پذیرتر از پسران هستند و ممکن است به دلیل پذیرفته شدن در گروه همسالان اعتیاد را بپذیرند احتمال داشتن دوست یا شریک جنسی معتاد و الکلی در میان زنان بیشتر از مردان

است. سابقه خشونت در زنان یکی از عوامل خطر ساز شمرده می شود (گرچی و بکرانی، ۱۳۸۵). به عقیده بامریند دل بستگی ضعیف به مادر، وجود پدر نا آرام و سهل انگار در دوران کودکی، نگرش و رفتار مثبت اعضاء خانواده نسبت به مصرف مواد، باعث افزایش خطر مصرف مواد در دوره نوجوانی می شود. شمار کسانی که در خانواده به مصرف مواد می پردازند و میزان در گیری و سهم کودک در فعالیت های مربوط به تهیه و خرید مواد دو متغیر مهم پیش بینی کننده در گرایش به مصرف مواد بوده اند (لودفیلد و کلایتون، ۱۹۹۵). افزون بر این، کیفیت تعاملات عاطفی اعضاء خانواده، نحوه پی ریزی معیارها و ارزش های اخلاقی، ناهمخوانی و تعارض در اعمال شیوه های تربیتی و انضباطی والدین، انتظارات ضعیف والدین از فرزندان برای آینده درسی آنها، استفاده مادر از روش ایجاد گناه در کودک برای مهار او، انتظارات غیر واقعی والدین از فرزندان، اعمال خشونت های افراطی نسبت به آنها، الگوسازی ناشایست از سوی اعضاء بزرگ تر از جمله عوامل مرتبط با خانواده است (وزیریان و مستشاری، ۱۳۸۱).

از نظر فورمن و لینی (۱۹۹۱)، سبک والدینی الگوهای ارتباطی و تعارض های درون خانواده به طور معنی داری با مصرف بیش از حد و نامتعارف مواد مرتبط است. نقش خانواده به عنوان یک عامل مهم در فرایند مصرف و سوء مصرف مواد به قدری اهمیت دارد که در برخی پژوهش ها به عنوان یک متغیر مستقل مورد آزمایش قرار گرفته است (چوی و راین، ۲۰۰۷).

اهمیت مسئله مصرف مشروبات الکلی در نوجوانان و جوانان به دلیل حساسیت این دوران در فرایند رشد و هویت یابی نوجوانان دوچندان می گردد. این مسئله هنگامی از حساسیت فوق العاده ای برخوردار می گردد که به عامل جوانی، عامل دانشجو بودن را نیز بیفزاییم، چرا که دانشجویان از ارکان اصلی نیروی انسانی کشورها محسوب می شوند و نقش بسزایی در تحول، پیشرفت و تعالی هر کشور دارند. دانشجویان قشر سرآمد علمی و مدیران آینده و مغز متفکر جوامع هستند و از شأن اجتماعی خاصی برخوردار می باشند از این رو انتظار می رود با توجه به دانش علمی، موقعیت اجتماعی و فکری آنها پدیده مشروبات الکلی در میان آنها چندان دیده نشود. با وجود این مواردی از مصرف مشروبات الکلی در میان این گروه دیده می شود. از این رو صرف نظر از ابعاد مسئله، بررسی عوامل و دلایل تبیین کننده مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان از اهمیت بالایی برخوردار است. این موضوع به برنامه ریزان کمک

می‌نماید تا برنامه‌های لازم برای مهار و کاهش مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان را با بصیرت بیشتر و با توجه به عوامل تأثیرگذار بر مسئله طراحی و اجرا نمایند (سهرابی و همکاران، ۱۳۸۶ به نقل از سراج زاده و جواهری، ۱۳۸۲؛ سراج زاده، ۱۳۸۳).

از آنجا که خانواده اولین کانون حضور فرزندان و الگودهی به آن‌ها محسوب می‌شود و مداخله در معضلات اجتماعی و فرهنگ‌سازی بهتر است از جوامع کوچک‌تری همچون محیط خانواده شروع شود (موسوی و همکاران، ۱۳۸۲) از این رو ضروری به نظر می‌رسد که در این پژوهش به بررسی نقش خانواده و عوامل خانوادگی در داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی مورد بررسی قرار گیرد. از جمله عوامل خانوادگی می‌توان به حمایت عاطفی خانواده، نگرش خانواده نسبت به مصرف مواد، وجود عضو مصرف‌کننده مشروب در خانواده و جود بحث و دعوا در خانواده و غیره اشاره کرد.

در این مقاله کوشش گردیده است تا بر اساس یافته‌های یک پژوهش پیمایشی که در میان نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی انجام شده است، عوامل خانوادگی مؤثر بر مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دانشگاه‌های دولتی مشخص گردد.

فرضیات پژوهش: ۱- متغیرهای جمعیت شناختی جنسیت، سن، بومی و غیربومی بودن با مصرف مشروبات الکلی رابطه معنا دار دارند. ۲- میان وجود عضو مصرف‌کننده مشروب در خانواده با مصرف مشروبات الکلی توسط دانشجو رابطه معنی دار وجود دارد. ۳- حمایت عاطفی خانواده، نگرش والدین نسبت مواد و جایگاه اجتماعی دانشجویان در خانواده با تجربه مصرف مشروبات الکلی توسط دانشجو رابطه معنی دار وجود دارد.

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش: الف- مصرف‌کننده مشروب. در این پژوهش به فردی مصرف‌کننده مشروب گفته می‌شود که حتی یک‌بار نیز تجربه مصرف مشروب داشته است. ب- حمایت عاطفی خانواده. به نمره‌ای گفته می‌شود که از مجموع نمرات مقیاس سنجش حمایت عاطفی خانواده به دست آید. ج- نگرش نسبت به مواد. به نمره‌ای گفته می‌شود که از مجموع نمرات مقیاس سنجش والدین نسبت به مواد به دست آید. د- جایگاه اجتماعی دانشجو در خانواده: به نمره‌ای گفته می‌شود که از مجموع نمرات مقیاس سنجش جایگاه اجتماعی دانشجو در خانواده به دست آید.

روش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کشور است. در این پژوهش از شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای برای انتخاب نمونه مورد نظر استفاده گردید. روش کار به این شکل بود که ابتدا مجموعه دانشگاه‌های دولتی را بر اساس محل جغرافیایی به ۵ منطقه تقسیم نموده و از هر منطقه به صورت تصادفی یک دانشگاه انتخاب شد. نهایتاً نمونه مورد نیاز به صورت تصادفی و بر مبنای توزیع جنسیت، دانشکده و خوابگاهی بودن انتخاب شد. در نتیجه ۳۳۰۵ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید.

ابزارها

مقیاس حمایت عاطفی خانواده. این مقیاس شامل ۷ گویه در طیف لیکرت است. این مقیاس که یکی از مقیاس‌های پرسشنامه گسترش شناسی مصرف مواد است این ابزار را طارمیان، بواله‌ری و پیروی (۱۳۸۵) تهیه کرده‌اند. پایایی این مقیاس با روش آلفای کران باخ محاسبه گردید که برابر با ۰/۸۲ است. روایی محتوای پرسشنامه نیز از سوی متخصصان اعتیاد مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی آن در نمونه حاضر ۰/۶۸۴ است.

مقیاس نگرش والدین نسبت به مصرف مواد. این مقیاس شامل ۵ گویه در طیف لیکرت است. این مقیاس که یکی از مقیاس‌های پرسشنامه گسترش شناسی مصرف مواد است این ابزار را طارمیان، بواله‌ری و پیروی (۱۳۸۵) تهیه کرده‌اند. پایایی این مقیاس با روش آلفای کران باخ محاسبه گردید که برابر با ۰/۸۲ است. روایی محتوای پرسشنامه نیز از سوی متخصصان اعتیاد مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی آن در نمونه حاضر ۰/۹۴ است.

مقیاس جایگاه اجتماعی دانشجو در خانواده. این مقیاس شامل ۵ گویه در طیف لیکرت است. این مقیاس که (۱۳۸۵) تهیه کرده‌اند. پایایی این مقیاس با روش آلفای کران باخ محاسبه گردید که متأسفانه گزارش نگردیده است. روایی محتوای پرسشنامه نیز از سوی متخصصان اعتیاد مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی آن در نمونه حاضر ۰/۸۱۴ است.

مقیاس پیشینه مصرف مشروبات الکلی در اعضای خانواده. این مقیاس شامل ۷ گویه است. نحوه پاسخ‌دهی به صورت دوازده‌گانه (بلی، خیر) است. این مقیاس که یکی از مقیاس‌های پرسشنامه گسترش شناسی مصرف مواد است این ابزار را طارمیان، بواله‌ری و پیروی (۱۳۸۵) تهیه کرده‌اند.

پایایی این مقیاس با روش آلفای کران باخ محاسبه گردید که برابر با ۰/۸۵ است. روایی محتوای پرسشنامه نیز از سوی متخصصان اعتیاد مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی آن در نمونه حاضر ۰/۶۶ است؛ که جهت انجام این پژوهش از خرده مقیاس سابق مصرف مشروبات الکلی در اعضای خانواده استفاده گردیده است که پایایی آن به روش اسپیرمن-براون ۰/۵۵ محاسبه شد.

روش آماری تجزیه و تحلیل. جهت توصیف متغیرهای جمعیت شناختی نمونه پژوهش برحسب داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی از شاخص‌های فراوانی مطلق و فراوانی درصدی استفاده شده و جهت آزمون فرضیات پژوهش و پاسخ به سؤالات آن آزمون ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای و مجذور خی و برای بررسی میزان رابطه با توجه به نوع مقیاس متغیرهای مورد اندازه گیری از ضریب همبستگی فای و V کرامر با استفاده از نسخه شانزدهم نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شده است.

یافته‌ها

در بخش اول از تجزیه و تحلیل داده یافته‌های پژوهش، ابتدا به توصیف متغیرهای جمعیت شناختی نمونه پژوهش با توجه به داشتن تجربه استفاده از مشروبات الکلی می‌پردازیم؛ و در ادامه نتیجه به آزمون گذاردن فرضیات پژوهش ارائه می‌گردد.

جدول ۱. توزیع فراوانی تجربه مصرف مشروبات الکلی بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی

تجربه مصرف مشروبات الکلی		بله		خیر		مجموع
متغیرهای جمعیت شناختی		مطلق	درصد	مطلق	درصد	درصد
جنسیت	زن	۴۵۴	۱۳/۷٪	۱۴۹۹	۴۵/۴٪	۱۹۵۳ ۵۱/۱٪
	مرد	۴۴۳	۱۳/۴٪	۹۰۹	۲۷/۵٪	۱۳۵۲ ۴۰/۹٪
	مجموع	۸۹۷	۲۷/۱٪	۲۴۰۸	۷۲/۹٪	۳۳۰۵ ۱۰۰٪
سن	کمتر از ۲۱ سال	۶۲۳	۵۵/۲٪	۱۸۲۹	۵۵/۲٪	۲۴۴۹ ۷۴/۱٪
	۲۲ سال به بالا	۲۷۴	۱۷/۶٪	۵۸۲	۲۳٪	۸۵۶ ۲۶/۹٪
	مجموع	۸۹۷	۷۲/۹٪	۲۴۰۰	۷۲/۹٪	۳۳۰۵ ۱۰۰٪
بومی و غیربومی	بومی	۵۶۸	۱۷/۲٪	۱۵۴۱	۴۶/۶٪	۲۱۰۹ ۶۳/۸٪
	غیربومی	۳۲۹	۱۰٪	۸۶۷	۲۶/۲٪	۱۱۹۶ ۳۶/۲٪
	مجموع	۸۹۷	۲۷/۱٪	۲۴۰۰	۷۲/۹٪	۳۳۰۵ ۱۰۰٪

با توجه به نتایج جدول فوق توزیع مصرف مشروبات الکلی برحسب جنسیت در دانشجویان دختر ۱۳/۷ درصد، دانشجویان پسر ۱۳/۴ درصد؛ برحسب سن ۵۵/۲ درصد در سنین پایین تر از ۲۱ سالگی، ۱۷/۶٪ در طیف سنی ۲۲ سال به بالا؛ برحسب بومی و غیربومی بودن ۱۷/۲٪ در دانشجویان بومی و ۱۰٪ در دانشجویان غیربومی است.

جدول ۲. نرخ گسترش مصرف مشروبات الکلی برحسب متغیرهای جمعیت شناختی.

درصد	تجربه مصرف مشروبات الکلی متغیرهای جمعیت شناختی	
	مطلق	بله
۲۳٪	۴۵۴	زن
۳۳٪	۴۴۳	مرد
۲۵٪	۶۲۳	کمتر از ۲۱ سال
۳۲٪	۲۷۴	۲۲ سال به بالا
۲۶٪	۵۶۸	بومی
۲۷٪	۳۲۹	غیربومی
۲۷٪	۸۹۷	کل جمعیت

با توجه به نتایج جدول فوق نرخ گسترش مصرف مشروبات الکلی برحسب جنسیت در دانشجویان دختر ۲۳ درصد، دانشجویان پسر ۳۳ درصد؛ برحسب سن ۲۵ درصد در سنین پایین تر از ۲۱ سالگی، ۳۲٪ در طیف سنی ۲۲ سال به بالا؛ برحسب بومی و غیربومی بودن ۲۶ درصد در دانشجویان بومی و ۲۷ درصد در دانشجویان غیربومی است. در ادامه نتیجه به آزمون گذاردن فرضیات پژوهش به ترتیب ارائه شده است.

جدول ۳. بررسی همبستگی متغیرهای جمعیت شناختی با تجربه مصرف مشروبات الکلی با آزمون خی دو

متغیرها	شاخص های آنالیز	مجذور خی	درجه آزادی	سطح معنی داری
جنسیت با تجربه مصرف مشروبات الکلی		۳۶/۶۱۶	۱	۰/۰۰۰
بومی و غیربومی بودن با تجربه مصرف مشروبات الکلی		۰/۱۲۸	۱	۰/۷۲۰

نتایج جدول فوق نشان می دهد:

خی دو محاسبه شده (۳۶/۶۱۶) در سطح معنی داری ۹۵ صدم با درجه آزادی (۱) از خی دو بحرانی (۳/۸۴) بزرگ تر است. در نتیجه میان متغیر جنسیت با تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی دار وجود دارد.

خی دو محاسبه شده (۰/۱۲۸) در سطح معنی داری ۹۵ صدم با درجه آزادی (۱) از خی دو بحرانی (۳/۸۴) بزرگ تر است. در نتیجه میان متغیر بومی و غیر بومی بودن با تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی دار وجود دارد.

با توجه به معنی دار رابطه میان متغیرهای جمعیت شناختی جنسیت و سن با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی، جهت سنجش میزان رابطه آزمون معنی داری استفاده می کنیم. جهت بررسی میزان معنی داری رابطه متغیر جنسیت با داشتن تجربه مصرف مواد به علت اینکه مقیاس اندازه گیری هر دو متغیر اسمی و دوارشی واقعی است از ضریب همبستگی فای استفاده می نماییم.

جدول ۴. آزمون معنی داری ضریب همبستگی فای متغیرهای جمعیت شناختی جنسیت و بومی و غیر بومی بودن با تجربه مصرف مشروبات الکلی

متغیرها	شاخص های آنالیز	ضریب فای	سطح معنی داری
	جنسیت با تجربه مصرف مشروبات الکلی	-۰/۱۰۵	۰/۰۰۰

میان جنسیت با تجربه مصرف مشروبات الکلی ۰/۱۰۵- رابطه معنی دار وجود دارد از این رو جنسیت دختر نسبت به پسر ارتباط بیشتری با داشتن تجربه مصرف الکل دارد.

جدول ۵. بررسی رابطه میان وجود عضو مصرف کننده مشروب در خانواده با تجربه مصرف مشروبات الکلی در دانشجویان با آزمون خی دو

متغیرها	شاخص های آنالیز	مجذور خی	درجه آزادی	سطح معنی داری
پدر مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۸۹/۸۰۶	۱	۰/۰۰۰	
مادر مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۱۹/۱۰۰	۱	۰/۰۰۰	
برادر مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۵۶/۴۷۴	۱	۰/۰۰۰	
خواهر مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۲۵/۳۵۹	۱	۰/۰۰۰	
پدر بزرگ مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۲۱/۵۰۷	۱	۰/۰۰۰	
مادر بزرگ مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۷/۰۷۶	۱	۰/۰۰۸	
بستگان مصرف کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۳۱/۵۰۳	۱	۰/۰۰۰	

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد:

به ترتیب خلی دوهای محاسبه‌شده متغیر مصرف‌کننده مشروب بودن پدر (۸۹/۸۰۶)، مادر (۱۹/۱۰۰)، برادر (۵۶/۴۷۴)، خواهر (۲۵/۳۵۹)، پدربزرگ (۲۱/۵۰۷)، مادربزرگ (۷/۰۷۶) و بستگان (۳۱/۵۰۳) در سطح معنی‌داری ۹۵ صدم با درجه آزادی (۱) از خلی دو بحرانی (۳/۸۴) بزرگ‌تر است در نتیجه میان وجود عضو مصرف‌کننده مشروب در خانواده با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجو رابطه وجود دارد.

با توجه به معنی‌داری را رابطه میان متغیرهای پیشینه داشتن عضو مصرف‌کننده مشروب (دو ارزشی واقعی) در خانواده با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی، (دو ارزشی واقعی)، جهت سنجش میزان رابطه آزمون معنی‌داری فای استفاده می‌کنیم.

جدول ۶. ضریب آزمون معنی‌داری همبستگی فای میان وجود عضو مصرف‌کننده مشروب در

خانواده با تجربه مصرف مشروبات الکلی در دانشجویان

متغیرها	شاخص‌های آنالیز	ضریب فای	سطح معنی‌داری
پدر مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۰/۱۶۵	۰/۱۶۵	۰/۰۰۰
مادر مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۰/۰۷۶	۰/۰۷۶	۰/۰۰۰
برادر مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۱۳۱٪	۰/۱۳۱	۰/۰۰۰
خواهر مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۰/۰۸۸	۰/۰۸۸	۰/۰۰۰
پدربزرگ مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۰/۰۸۱	۰/۰۸۱	۰/۰۰۰
مادربزرگ مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۰/۰۴۶	۰/۰۴۶	۰/۰۰۸
بستگان مصرف‌کننده مشروب با تجربه مصرف مشروب توسط دانشجو	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج جدول فوق میزان رابطه میان مصرف‌کننده مشروب بودن پدر، مادر، برادر، خواهر، پدربزرگ، مادربزرگ و بستگان با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجو به ترتیب (۰/۱۶۵، ۰/۰۷۶، ۰/۱۳۱، ۰/۰۸۸، ۰/۰۸۱، ۰/۰۴۶، ۰/۰۹۸) است.

جدول ۷. ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای میان حمایت عاطفی خانواده، نگرش والدین نسبت به مواد و جایگاه اجتماعی دانشجویان در خانواده باتجربه مصرف مشروبات الکلی

متغیرها	شاخص‌های آنالیز	همبستگی دو رشته‌ای	سطح معنی‌داری
حمایت عاطفی خانواده باتجربه مصرف مشروبات الکلی		*-۰/۰۳۷	۰/۰۳۳
نگرش والدین نسبت به مواد باتجربه مصرف مشروبات الکلی		**۰/۰۸۳	۰/۰۰۰
جایگاه اجتماعی دانشجو در خانواده باتجربه مصرف مشروبات الکلی		-۰/۰۲۰	۰/۲۵۹

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد:

میان حمایت عاطفی خانواده و تجربه مصرف مشروبات الکلی همبستگی (-۰/۰۳۷) معنی‌دار وجود دارد؛ یعنی هرچه حمایت عاطفی خانواده افزایش یابد تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجویان کاهش می‌یابد.

میان نگرش والدین نسبت به مصرف مواد باتجربه مصرف مشروبات الکلی همبستگی (۰/۰۸۳) معنی‌دار وجود دارد؛ یعنی هرچه نگرش والدین نسبت به مصرف مواد مثبت باشد تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجویان افزایش می‌یابد.

میان جایگاه اجتماعی دانشجو در خانواده باتجربه مصرف مشروبات الکلی همبستگی (-۰/۰۲۰) معنی‌دار وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد مصرف مشروبات الکلی در میان دانش‌آموزان و دانشجویان به گونه فراگیری رو به افزایش است. پیامدهای بدنی- روانی و اجتماعی ناگوار آن و اینکه نوجوانان و جوانان آینده‌سازان هر کشوری هستند. پژوهشگران را بر آن می‌دارد که به بررسی دقیق‌تر درصد گسترش، علل مؤثر در گرایش به مصرف آن بپردازند تا بتوانند در جهت پیشگیری از آن اقدامات کارآمدتری را انجام دهند.

نرخ گسترش مشروبات الکلی در کل جمعیت دانشجویی پژوهش حاضر ۲۷ درصد است؛ که در مقایسه با نتایج پژوهش‌های انجام گردیده بر روی دانشجویان دیگر کشورها، دانشگاه مینه‌سوتا در سال‌های ۱۹۹۶، ۲۰۰۰، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ (۷۸ درصد، ۷۵/۴ درصد، ۷۴/۴ درصد و ۷۱/۲ درصد)؛ انگلستان ۸۹ درصد؛ دانشگاه جیمز مدیسون ۷۵ درصد؛ کمتر و در مقایسه با

نتایج پژوهش انجام گردیده توسط دفتر مرکزی مشاوره بر دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ۱۹/۴ درصد؛ بیشتر است (سهرابی و همکاران، ۱۳۸۶ به نقل از زرانی وقار، ۱۳۸۵؛ مارتینومک آلیستر، ۲۰۰۴؛ وب و همکاران، ۱۹۹۶ به نقل از سراج زاده و فیضی، ۱۳۸۶؛ سهرابی و همکاران، ۱۳۸۶).

یافته‌های این پژوهش دلالت بر این دارد که میان جنسیت و تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی‌داری وجود دارد به‌نوعی که در پسران بیشتر از دختران گزارش گردیده است؛ که با نتایج پژوهش‌های کیل و لابریا، ۲۰۱۰؛ لارمیر و همکاران، ۲۰۰۰ و دوناتو همکاران، ۱۹۹۵ همسو است.

میان بومی (غیر خوابگاهی) و غیربومی (خوابگاهی) بودن با تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی‌داری وجود ندارد که با نتایج پژوهش لارمیر و همکاران، ۲۰۰۰ نا همسو است. میان وجود پیشینه مصرف مشروبات الکلی در خانواده و داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی در دانشجو رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ که با نتایج پژوهش‌های کاری، ۲۰۱۰؛ لبری، ۲۰۰۹؛ کوربین، ۲۰۰۸، رافالی، ۲۰۰۷؛ ون زون درت و همکاران، ۲۰۰۶؛ لارمیر و همکاران، ۲۰۰۰ و کوشنر و همکاران، ۱۹۹۳ همسو است.

حمایت عاطفی خانواده می‌تواند یک عامل پیشگیری‌کننده در برابر گرایش به مصرف مشروبات الکلی باشد به‌نوعی میان نبود حمایت عاطفی خانواده و داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی‌دار وجود دارد؛ که با یافته‌های پژوهش کاتانزار و همکاران، ۲۰۰۴ و رحمتی، ۱۳۸۵ همسو است.

همچنین دیدگاه‌های متعددی درباره نقش باورها و پنداشته‌های نوجوانان در زمینه مصرف مواد رخوت‌زا به‌عنوان عاملی برای شروع مصرف مطرح شده است. این دیدگاه‌ها بر این فرض‌بنیادی استوارند که دلیل اصلی مصرف مواد رخوت‌زا، انتظارات و برداشت‌های آن‌ها در بار مواد رخوت‌زا است. به نظر پورتوین (۲۰۰۰) احتمال مصرف و گرایش به مواد در کسانی که نگرش مثبت یا خنثی نسبت به مواد دارند به‌مراتب بیشتر است. شروع مصرف هر نوع ماده‌ای به دنبال نظر و باور مثبت در رابطه با مصرف آن روی می‌دهد. در واقع نگرش‌ها و باورهای مثبت نسبت به مواد تسهیل‌کننده زمان شروع مصرف هستند. تیل دسلی^۱ (۲۰۰۰) در

¹. Tildesly

پژوهشی نشان داد که نگرش مثبت و استفاده همسالان از مواد غیرمجاز در تقویت گرایش دانش‌آموزان مدرسه به سمت مواد تأثیر داشته است در پژوهش حاضر نیز بررسی رابطه نگرش والدین نسبت مصرف مواد با داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی دانشجو نشان می‌دهد که نگرش مثبت والدین نسبت به مصرف مواد، داشتن تجربه مصرف مشروبات الکلی را افزایش می‌دهد؛ که با یافته‌های پژوهش کیل و لابریا، ۲۰۱۰ همسو است.

نتایج پژوهش‌های فراوان نشان می‌دهند که میان تعداد دفعات نوشیدن در هفته (کیل و لابریا، ۲۰۱۰)؛ دسترسی آسان به مشروبات الکلی (رافالی و همکاران، ۲۰۰۷)؛ داشتن خلق منفی (کاتانزارو همکاران، ۲۰۰۴)؛ رفتارهای ضداجتماعی (کارام و همکاران، ۲۰۰۴)؛ پرخاشگری (می‌هیک و همکاران، ۲۰۰۹)؛ اختلالات اضطراب (کوشنر و همکاران، ۱۹۹۳)؛ سیگار کشیدن منظم و آزمایشی (دوناتو همکاران، ۱۹۹۵)؛ مصرف داروهای روان‌گردان (دوناتو همکاران، ۱۹۹۵)؛ داشتن اضطراب اجتماعی و خود کارآمدی پایین (گیلز و همکاران، ۲۰۰۶)؛ عزت‌نفس پایین (کونینان، ۲۰۱۰)؛ نداشتن تعادل در تصمیم‌گیری (کاری و همکاران)؛ وجود پیشینه مصرف مشروبات الکلی در همسالان (کونینان، ۲۰۱۰)؛ کوربین و همکاران، ۲۰۰۸)؛ کارام و همکاران، ۲۰۰۴)؛ لاریمر و همکاران، ۲۰۰۰) با تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی‌دار مثبت و میان باور داشتن به خدا پایبندی به باورها بدون توجه به مذهب (کارام و همکاران، ۲۰۰۴) با تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه منفی و میان پایگاه اجتماعی - اقتصادی و فرهنگ (دوناتو همکاران، ۱۹۹۵) با تجربه مصرف مشروبات الکلی رابطه معنی‌داری وجود ندارد. رفتار قلدرانه و مصرف داروهای غیرقانونی (اسمیت و همکاران، ۲۰۰۷) با مستی رابطه معنی‌دار مثبت دارد. افزایش تحمل نسبت به الکل (مالت و همکاران، ۲۰۰۶) یک عامل خطر برای مشکلات آینده به شمار می‌رود.

نتایج پژوهش‌های هام و هاب، ۲۰۰۳ نشان می‌دهد دادن آموزش مهارت‌های کنار آمدن با مصرف مشروبات الکلی به صورت عملی و یا مکاتبه‌ای به دانشجویانی که پیشینه مصرف مشروبات الکلی را در خانواده دارند، کمک می‌کند که کمترین گرایش را به تجربه مصرف مشروبات الکلی داشته باشند. همچنین بنا به پژوهش‌های آدویو همکاران، ۲۰۰۹ و رافالی و همکاران، ۲۰۰۷ در برنامه‌های پیشگیری بهتر است به عوامل تفاوت‌های جنسیتی و بافت اجتماعی دقت شود.

منابع

- بریس، نیکلا؛ کمپ، ریچارد؛ سنلگار، رزمی ترجمه علی آبادی، خدیجه؛ صمدی، علی. (۱۳۸۴).
تحلیل داده‌های روان‌شناسی با برنامه اس پی اس اس (ویرایش‌های ۹، ۱۰، ۱۱) ویرایش دوم.
تهران، نشر دوران
- رحمتی، عباس. بررسی نگرش دانشجویان نسبت به سوء مصرف مواد رخت‌زا. مجموعه مقالات
سومین درس گروهی سراسری بهداشت روانی دانشجویان. (۱۳۸۵).
- سراج زاده، حسین؛ فیضی، ایرج. (۱۳۸۶). مصرف مواد رخت‌زا و مشروبات الکلی در میان
دانشجویان دانشگاه‌های دولتی در سال تحصیلی ۱۳۸۲-۱۳۸۱. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه
اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۵.
- سراج زاده، حسین، فیضی، ایرج. (۱۳۸۶). عوامل اجتماعی مؤثر بر مصرف تریاک و مشروبات الکلی
در میان دانشجویان. فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۳۱.
- سهرابی، فرامرز؛ ترقی جواه، صدیقه و همکاران. (۱۳۸۶). گزارش بررسی وضعیت سلامت روانی
دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۸۶-۸۵ دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و
فناوری. دفتر مرکزی مشاوره وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- گرچی، یوسف و بکرانی، فریدون. (۱۳۸۵). گسترش شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه
صنعتی اصفهان و عوامل خطر و محافظت‌کننده، مرکز مشاوره دانشجویی دانشگاه صنعتی
اصفهان با همکاری دفتر مرکز مشاوره وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- فتوحی اردکانی، اکبر. (۱۳۸۱). کتاب آموزشی اس پی اس اس ۱۰. تهران، نشر شایگان.
- موسوی، سیدغفور؛ روح افزا، حمیدرضا؛ صادقی، معصومه. (۱۳۸۲). ارتباط استعمال سیگار و سایر
مواد رخت‌زا در دانش‌آموزان و دانشجویان با والدین آن‌ها. مجله پژوهش در علوم پزشکی،
سال هشتم، دوماهنامه مرداد و شهریورماه.
- وزیریان، محسن؛ مستشاری، گلاره. (۱۳۸۱). راهنمای کاربردی درمان سوء مصرف کنندگان مواد.
تهران

Adewuya, A. O., Ola, B. A. & Aloba, O. O. (2006) Gender differences in the relationship between alcohol use and anxiety symptoms among Nigerian college students. *Drug and Alcohol Dependence*. V, 85. (3). 255- 257.

Boynton health servise. *Substance abuse*. university of Minnesota. (2005).
www.bhs. umn. edu.

Cail, J & LaBrie, J. W. (2010). Disparity between the perceived alcohol-related attitudes of parents and peers increases alcohol risk in college students. *Addictive Behavior*. V, 35. (2). 135-139.

- Carey, K. B & DeMartini, K. S. (2009). The motivational context for mandated alcohol interventions for college students by gender and family history. *Addictive Behaviors*, V, 35. (3). 218- 223.
- Choi, S., & Ryan., J. (2007). Co- occurring problems for substance abusing mothers in child welfare: Matching services to improve family reunification. *Children and Youth Services Review*, 29, 1393-1410.
- Corbin.W. R., Vaughan. E. L., and Fromme. K. (2008). Ethnic Differences and the Closing of the Sex Gap in Alcohol Use Among College-Bound Students. *Psychology of Addictive Behaviors*, V, 22. (2).240-248.
- Donato, F., Monarca, S., Chiesa, R., Feretti, Donatella., Modolo, M. A. & Nardi G. (1995). Patterns and covariates of alcohol drinking among high school students in 10 towns in Italy: a cross-sectional study. *Drug and Alcohol Dependence*, V, 37. (1) 59- 69.
- Gilles. D. O. M., Turk. C. L & Fresco, A. M. (2006). Social anxiety, alcohol expectancies, and self- efficacy as predictors of heavy drinking in college students. *Addictive Behaviors*, V, 31. (3). 388-398.
- Ham. L. S & Hope. D. A. (2003). College students and problematic drinking: A review of the literature. *Clinical Psychology Review*, V, 23. (5). 719-759.
- Karam, E. G., Maalouf, W. E & Ghandour, L. A. (2004). Alcohol use among university students in Lebanon: prevalence, trends, and covariates: The IDRAC University Substance Use Monitoring Study (1991 and 1999). *Drug and Alcohol Dependence*. V, 76. (3). 273- 286.
- Kushner, M. G & Sher, K. J. (1993). Comorbidity of alcohol and anxiety disorders among college students: Effects of gender and family history of alcoholism. *Addictive Behaviors*. V, 18. (5). 543- 552.
- Kounenou, K. (2010). Exploration of the relationship among drug use & alcohol drinking, entertainment activities and self- esteem in Greek University students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, V, 2. (2).1906-1910.
- LaBrie, J. W., Feres, N., Kenney, Sh. R & Lac, A. (2009). Family history of alcohol abuse moderates effectiveness of a group motivational enhancement intervention in college women. *Addictive Behaviors*, V, 34. (5). 415- 420.
- Larimer, Mary E., Anderson, Britt K.B.A., Baer, John S & Alan, Marlatt, G., (2000). An Individual in Context: Predictors of Alcohol Use and Drinking Problems Among Greek and Residence Hall Students. *Journal of Substance Abuse*. V, 11, (1). 53- 68.
- Mallett, Kimberly A., Lee, Christine M., Turrisi, Rob & Larimer, Mary E. (2009). Assessing college students' perceptions of tolerance to alcohol using social cues: The Social Tolerance Index. *Addictive Behaviors*, V, 34. (2). 219-222.
- Martino-McAllister, J, M. (2004). *Alcohol and drug use among James Madison university students*. Office of substance abuse research. James Madison university.
- Mihic, L., Wells, S., Graham, K & Tremblay, P. F. (2009). Situational and respondent-level motives for drinking and alcohol- related aggression: A multilevel analysis of drinking events in a sample of Canadian University students. *Addictive Behaviors*, V, 34. (3). 264- 269.

- Miller, T. R., Lesting, D. C., & Smith G. S. (2001). Injury risk among medically identified alcohol and drug abuser. *Alcohol: clinical and Experimental Research*, 25, 54-59.
- Raffaelli, M., Torres Stone, R. A & Iturbide, M. I. (2007). Acculturation, gender, and alcohol use among Mexican American College students. *Addictive Behaviors*, V, 32. (10). 2187- 2199.
- Smith, B. J., Phongsavan, P., Bauman, A. E., Havea, D & Chey, T. (2007). Comparison of tobacco, alcohol and illegal drug usage among school students in three Pacific Island societies. *Drug and Alcohol Dependence*. V, 88. (1). 9-18.
- Van Zundert, R. M. P., Vorst, H. V. D., Vermulst, Ad A. & Rutger. (2006). Pathways to Alcohol Use Among Dutch Students in Regular Education and Education for Adolescents with Behavioral Problems: The Role of Parental Alcohol Use, General Parenting Practices, and Alcohol-Specific Parenting Practices. *Journal of Family Psychology*, V, 20. (3). 456-467.